

การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Development of Transcendental Leadership Components for Teachers
under the Office of the Basic Education Commission

จารุวรรณ แก่นทรัพย์* อีระภาพ เพชรมาลัยกุล อภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์ และไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Jaruwon Gansub* Theeraphap Phetmalaiikul Apitee Songbundit and Pairoj Klinkulab
Faculty of Education, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2559 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 741 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.972 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ และ 67 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความเหนือขีดจำกัด 16 ตัวแปร ด้านเพิ่มขีดความสามารถ 9 ตัวแปร ด้านจิตวิญญาณในตน 12 ตัวแปร ด้านความรู้สึกรักคิด 5 ตัวแปร ด้านจิตวิญญาณทำงาน 7 ตัวแปร ด้านความกล้าหาญ 7 ตัวแปร ด้านสำนึกความรับผิดชอบ 4 ตัวแปร ด้านคุณธรรมสำหรับครูที่ดี 3 ตัวแปร ด้านความกรุณาปราณี 4 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 11.75 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Chi-square/df) เท่ากับ 0.98 ค่าความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.466 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 12 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.978 มีค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้ด้วยองศาความเป็นอิสระ (AGFI) เท่ากับ 0.97 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.000

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น ภาวะผู้นำของครู การพัฒนาองค์ประกอบ

Abstract

The purpose of this research was the development of transcendental leadership components for the teachers under The Office of the Basic Education Commission. The sample included the teachers sampling. The instrument was an open-ended question and a questionnaire. The validity of the questionnaires was 0.972, and the statistics included mean, standard deviation, exploratory factor analysis, and confirmatory factor analysis. The results of the study were as follows : 1) The transcendental leadership components for the teachers under the Office of the Basic Education Commission had 9 elements and 67 variables, including the following: 1) transcendence of 16 variables; 2) the potentiality of 9 elements; 3) spirituality of inner-self of 12 elements; 4) feeling of 5 components; 5) spirituality at work among 7 components; 6) bravery of 7 elements; 7) responsibility of 4 elements; 8) morality for good teachers of 3 elements; 9) compassion of 4 variables. And 2) The results of confirmatory factor analysis of the transcendental leadership components for teachers under the Office of Basic Education Commission of the causal model fit with the empirical data, such as the Chi-square results of = 11.75, df = 0.98, P-value = 0.466, GFI = 0.978, AGFI = 0.97, and RMSEA = 0.000. The construct validity of the models were consistent with empirical data.

Keywords: Transcendental Leadership, Teacher Leadership, Factor Development

บทนำ

โมเดลประเทศไทย 4.0 ด้านการศึกษามีเป้าหมายหนึ่ง คือ PISA Score จากลำดับที่ 47 ในจำนวน 76 ประเทศนั้น ประเทศไทยต้องการจะเป็น 1 ใน 20 ประเทศแรก (Maesincee, 2015) ซึ่งการศึกษาไทยยุค 4.0 เป็นยุคที่มีความแตกต่างและมีความต้องการของการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องนำไปสู่การค้นหาโดยใช้ข้อมูลความรู้จากดิจิทัลที่มีความรู้บนคลาวด์ (Cloud) เป็นหัวใจของการศึกษายุคปัจจุบัน (Poovarawan, 2014: 7) การศึกษาในอนาคตจะเป็นการศึกษาที่ไร้ขีดจำกัดในด้านเป้าหมายของการเรียน เพราะผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากโครงข่ายอินเทอร์เน็ตหรือวัฒนธรรมดิจิทัลที่เชื่อมโยงโลกภายนอกห้องเรียนเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สามารถใช้เทคโนโลยีพัฒนาทักษะต่างๆ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (Thongard, 2012: 263) ระบบการศึกษาจึงต้องขับเคลื่อนเพื่อตอบโจทย์การศึกษาของประเทศไทยยุค 4.0 และจะเป็นจริงได้นั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีสอนจากการให้ความรู้ในเชิงเทคนิคและการท่องจำต้องน้อยลง แล้วให้น้ำหนักกับการสร้างทักษะการเรียนรู้ การปรับตัวของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ขีดสมรรถนะการแข่งขันของประเทศทั่วโลกโดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ปี 2014 ดัชนีชี้วัดและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสถาบัน

การศึกษาที่มีการสอนการบริหารและการจัดการ จำนวน 144 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยจัดอยู่ลำดับที่ 81 (4.1) มีอันดับตกลงมากที่สุดถึง 28 อันดับ ในปี 2013 อยู่อันดับที่ 53 (4.5) อยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาระดับกลาง สำหรับกลุ่มประเทศพัฒนาระดับสูง คือ ประเทศที่มีอันดับดีที่สุด ได้แก่ สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 6 มีคะแนน 5.8 เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 0.1 (5.7) ประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอันดับดีขึ้นมากที่สุด คือ ญี่ปุ่น มีอันดับดีขึ้นถึง 14 อันดับ คือ จากอันดับที่ 86 (4.0) ในปี 2013 เป็นอันดับที่ 72 (4.2) ในปี 2014 (World Economic Forum, 2014: 360-361)

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ส่ววิสัยทัศน์ประเทศไทย 2575 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาเพื่อความเป็นอิสระ ความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ระบบการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสามารถทดสอบ วัด และประเมินทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับที่สูงขึ้น (Office of the Education Council, 2016: 19-23) ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของสังคมไทย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูเพราะบทบาทของครูเปลี่ยนจากเดิมอย่างสิ้นเชิง ครูไม่ใช่เพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ครูต้องเป็นผู้จัดประกายด้วยการตั้งคำถามท้าทายและช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจ คิดค้นวิธีการสร้างความสนุกสนานในการเรียนรู้ ครูจึงต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Panich, 2014: 27)

ทักษะของครูแสดงออกโดยการทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ขณะเดียวกันครูก็มีอิทธิพลต่อผู้อื่นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อิทธิพลนี้สามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างพลังให้กับผู้อื่นด้วย ทั้งยังแสดงออกถึงความรอบรู้ เชี่ยวชาญ มีทักษะการเชิญชวนเพื่อนครูให้มีความมุ่งมั่นและตั้งใจดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียน คือ ภาวะผู้นำของครู (Danielson, 2006: 12) สอดคล้องกับ Ackerman & Mackenzie (2006: 66-70) กล่าวถึงลักษณะของครูที่มีภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมที่แสดงออกในการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและแลกเปลี่ยนทักษะกับผู้อื่น เป็นผู้ที่มีหมั่นฝึกตนเองอยู่เสมอและเป็นที่เลื่อมใยกอบให้คำปรึกษากับครูใหม่ เป็นแบบอย่างในการประสานความร่วมมือ ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนและเข้าใจในความขัดแย้ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากภารกิจของโรงเรียน

ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น (Transcendental Leadership) เป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่สามารถใช้แก้ปัญหาที่ยุ่ยาก ซับซ้อน และหลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันต้องใช้ภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะลุ่มลึกอันเกิดจากการพัฒนาด้านในตนเอง เน้นการพัฒนาจิตใจหรือจิตวิญญาณ (Spirituality) ของมนุษย์ซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์ มิติด้านจิตใจของภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น (Transcendental Leadership) มีองค์ประกอบเกื้อกูลยึดโยงกัน คือ การมีสติ (Consciousness) ระลึกรู้ตัวทุกขณะทำให้มีสมาธิส่งผลให้เกิดปัญญาและเห็นคุณค่าในตนเอง (Pongsriwat, n.d.: 9) และ Cardona (2000) พบว่า ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น เน้นค่านิยม (Values) เจตคติ (Attitudes) พฤติกรรม (Behaviors) ความรักเพื่อนมนุษย์ (Altruistic Love) ความหวัง (Hope) ความศรัทธา (Faith) และวิสัยทัศน์ (Vision) เพื่อสร้างแรงจูงใจภายในผู้ตามไปสู่การยกระดับจิตใจให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและความหมายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Wongpiromsarn (2014: 13) กล่าวไว้ว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้วยแนวคิดเชิงบวก การรับฟังอย่างลึกซึ้ง

ผ่านการคิดอย่างมีสติ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ในกรอบของศีลธรรมและความศรัทธาด้วยจิตใจที่ดั่งาม ส่งผลให้เป็นองค์การแห่งความสุข จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นยึดหลักการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้นำและผู้ตามให้สูงขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต

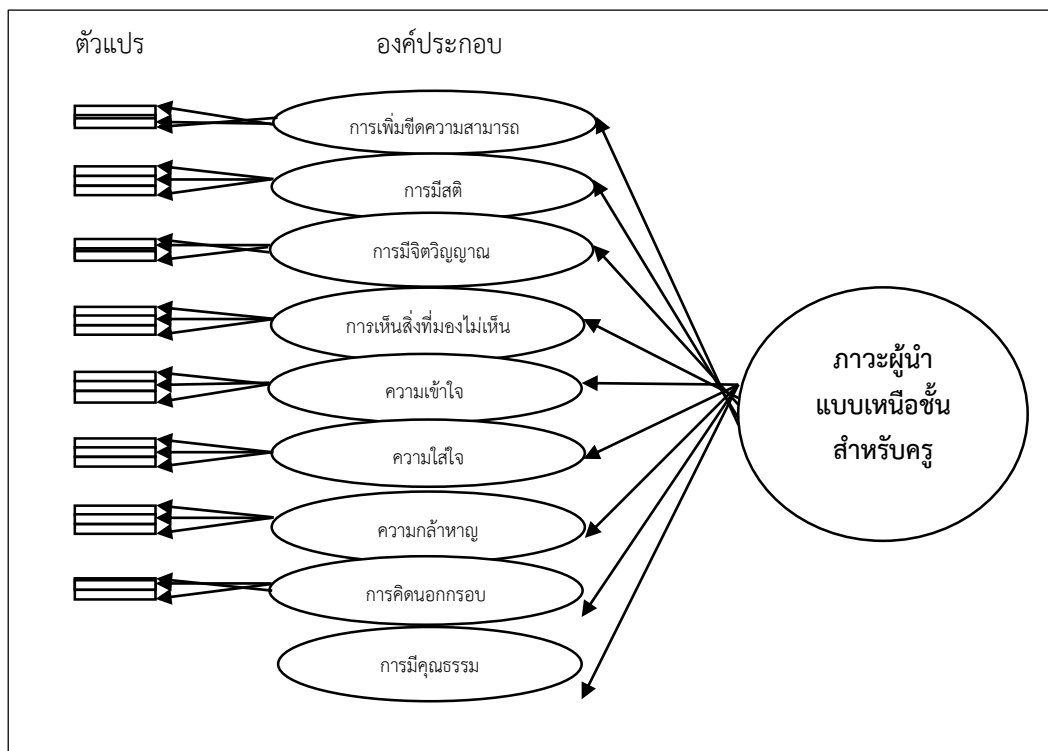
ด้วยสภาวะการณ์เผชิญปัญหาการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วหลากหลายซับซ้อนขององค์การและสังคม การมีสติตระหนักรู้ มีความเข้าใจตนเองและยอมรับฟังผู้อื่นอย่างใส่ใจใคร่ครวญ จึงเป็นลักษณะหรือพฤติกรรมสำคัญและจำเป็นสำหรับครู ที่จะทำให้ครูสามารถก้าวข้ามอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ด้วยความเหนือขีดจำกัด เพิ่มขีดความสามารถ มีจิตวิญญาณ ความกล้าหาญ ความรับผิดชอบ คุณธรรม ความกรุณาปราณีต่อผู้เรียนเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียนและพัฒนาเพื่อนร่วมงาน คณะผู้วิจัยเห็นประโยชน์และความสำคัญของภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู จึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นองค์การทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับระดับสากลและผลการวิจัยยังเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาครู มีแนวทางที่เป็นสารสนเทศ การวิจัยในการผลิตครูที่มีคุณภาพ สถานศึกษาจะต้ององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครูที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น (Transcendental Leadership) และสังเคราะห์หัวแปรจาก แนวคิดของ Cardona (2000); Chary (2007); Tan (2000); Vivekananda (2011) สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู มี 9 องค์ประกอบ คือ 1) การเพิ่มขีดความสามารถ 2) การมีสติ 3) การมีจิตวิญญาณ 4) การเห็นในสิ่งที่มองไม่เห็น 5) ความเข้าใจ 6) ความใส่ใจ 7) ความกล้าหาญ 8) การคิดนอกกรอบ และ 9) การมีคุณธรรม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) วิธีการศึกษามี 3 ตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 กลุ่มเป้าหมายข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นและระดับใกล้เคียง คุณสมบัติ คือ ครูที่มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับคัดเลือกเป็นผู้มีผลงานดีเด่นระดับประเทศ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

ตอนที่ 2 ประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน

ตอนที่ 3 ประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน

2. การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 แบบสอบถามข้อมูลเชิงประจักษ์ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู เครื่องมือเป็นแบบสอบถามปลายเปิด สอบถามความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์

ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2 แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 70 ข้อ

2.3 แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่ปรับจากข้อ 2.2 ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 67 ข้อ

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ พร้อมหนังสือนำจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือแต่ละฉบับ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด คือ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกและจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์สรุปอุปนัย การเปรียบเทียบเหตุการณ์และการกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู

4.2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้สถิติบรรยาย คือ หาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับระดับปฏิบัติภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู คือ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ใช้วิธีการตรวจสอบ 2 วิธี คือ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product Moment Coefficient) และการวิเคราะห์ค่าสถิติ Kaiser-Mayer-Olkin Measures of Sampling Adequacy: KMO)

4.3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู โดยหาค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Statistics) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Square Residual: RMR) ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความกลมกลืนในการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)

ผลการวิจัย

การพัฒนางค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเพิ่มขีดความสามารถ 2) การมีสติ 3) การมีจิตวิญญาณ 4) การเห็นสิ่งที่มองไม่เห็น 5) ความเข้าใจ 6) ความใส่ใจ 7) ความกล้าหาญ 8) การคิดนอกกรอบ และ 9) การมีคุณธรรม

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูล พบว่า ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.950 แสดงว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดีมาก และการทดสอบนัยสำคัญ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 18272.22 ($p < 0.000$) แสดงว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ จำนวน 9 องค์ประกอบ และ 70 ตัวแปร เมื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีหมุนแกนแบบแวนแมกซ์สก็ด องค์ประกอบแบบแกนหมุนสำคัญของตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน คือ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรตั้งแต่ 0.3 ขึ้นไป รวมกันเป็นองค์ประกอบใหม่ มีจำนวน 9 องค์ประกอบ และ 67 ตัวแปร มีค่าไอเกน 27.563 5.170 2.774 2.060 1.623 1.604 1.469 1.345 และ 1.107 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 9 องค์ประกอบ 67 ตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$) ทุกองค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) อันดับหนึ่งที่หนึ่งของแต่ละตัวแปรทั้ง 9 โมเดล พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้ง 67 ตัวแปรในแต่ละตัวแปรมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า ดังนั้นจึงสรุปว่า การพัฒนางค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 67 ตัวแปร ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเหนือชั้นจำกัด ประกอบด้วย 16 ตัวแปร คือ 1) คิดในสิ่งที่คนอื่นคิดไม่ถึง 2) คิดอย่างอิสระ 3) คิดสิ่งแปลกแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ 4) ทำงานที่ยากหรือคนอื่นคิดว่าทำไม่ได้ 5) ยกย่องความคิดด้วยทางเลือกใหม่ 6) ทำงานที่คนส่วนใหญ่ไม่คิดทำ 7) ชอบคิด ชอบนำความเปลี่ยนแปลง 8) นำพาผู้คนให้ก้าวพ้นจากขีดจำกัด 9) แสดงออกโดดเด่นเหนือกว่าครูทั่วไป 10) มองเห็นความเชื่อมโยงที่คนอื่นมองไม่เห็น 11) ทดลองนำแนวคิดใหม่ๆ มาใช้เสมอ 12) มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ 13) มีการศึกษาหรือวิจัยเพื่อพัฒนางาน 14) ขับเคลื่อนการทำงานสู่เป้าหมายองค์กร 15) อุทิศตนทำงานเหนือขีดจำกัดของครูและ 16) ให้ความรักก่อนให้ความรู้ผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเพิ่มขีดความสามารถ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร คือ 1) หากกลยุทธ์พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 2) จูงใจผู้เรียนให้มีความสุขกับการพัฒนา 3) ปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จมี

ประสิทธิผล 4) พร้อมทั้งจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้ทันเหตุการณ์ 5) วัตถุประสงค์ ประเมินผลอย่างหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน 6) มีศักยภาพการใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม 7) เป็นผู้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 8) เชื่อมั่นในพลังสามัคคีของทีมงานและ 9) พัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านจิตวิญญาณในตน ประกอบด้วย 12 ตัวแปร คือ 1) มีความรักที่ปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน 2) มีความจริงใจด้วยความซื่อตรงต่อผู้อื่น 3) มีความรักความเมตตาต่อผู้เรียน 4) ให้เกียรติให้โอกาสด้วยความเคารพผู้อื่น 5) ทำงานด้วยใจรักความศรัทธาวิชาชีพ 6) มีความศรัทธาต่อเพื่อนร่วมงาน 7) มีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 8) มีการทำงานเป็นทีม 9) คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตน 10) พัฒนาวิชาชีพของตนอย่างสม่ำเสมอ 11) มีความใส่ใจเรื่องราวคนรอบข้างในสังคมและ 12) สร้างแรงจูงใจกับเพื่อนร่วมงานมีความสุขในการทำงาน

องค์ประกอบที่ 4 ด้านความรู้สึกนึกคิด ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน 3) ยอมรับฟังอย่างใส่ใจด้วยคิดอย่างใคร่ครวญ 4) มีความตระหนักรู้ด้วยความเข้าใจตนเองและ 5) มีความสุขุมรอบคอบ

องค์ประกอบที่ 5 ด้านจิตวิญญาณการทำงาน ประกอบด้วย 7 ตัวแปร คือ 1) มองภาพความสำเร็จของผู้เรียนชัดเจน 2) มีเป้าหมายที่ชัดเจน 3) วิสัยทัศน์กว้างไกล 4) มีแผนปรับปรุงเพื่อพัฒนางานต่อเนื่อง 5) ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญให้เรียนรู้หลากหลายอย่างเหมาะสม 6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมแสดงออก และ 7) ทำงานโดยเห็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

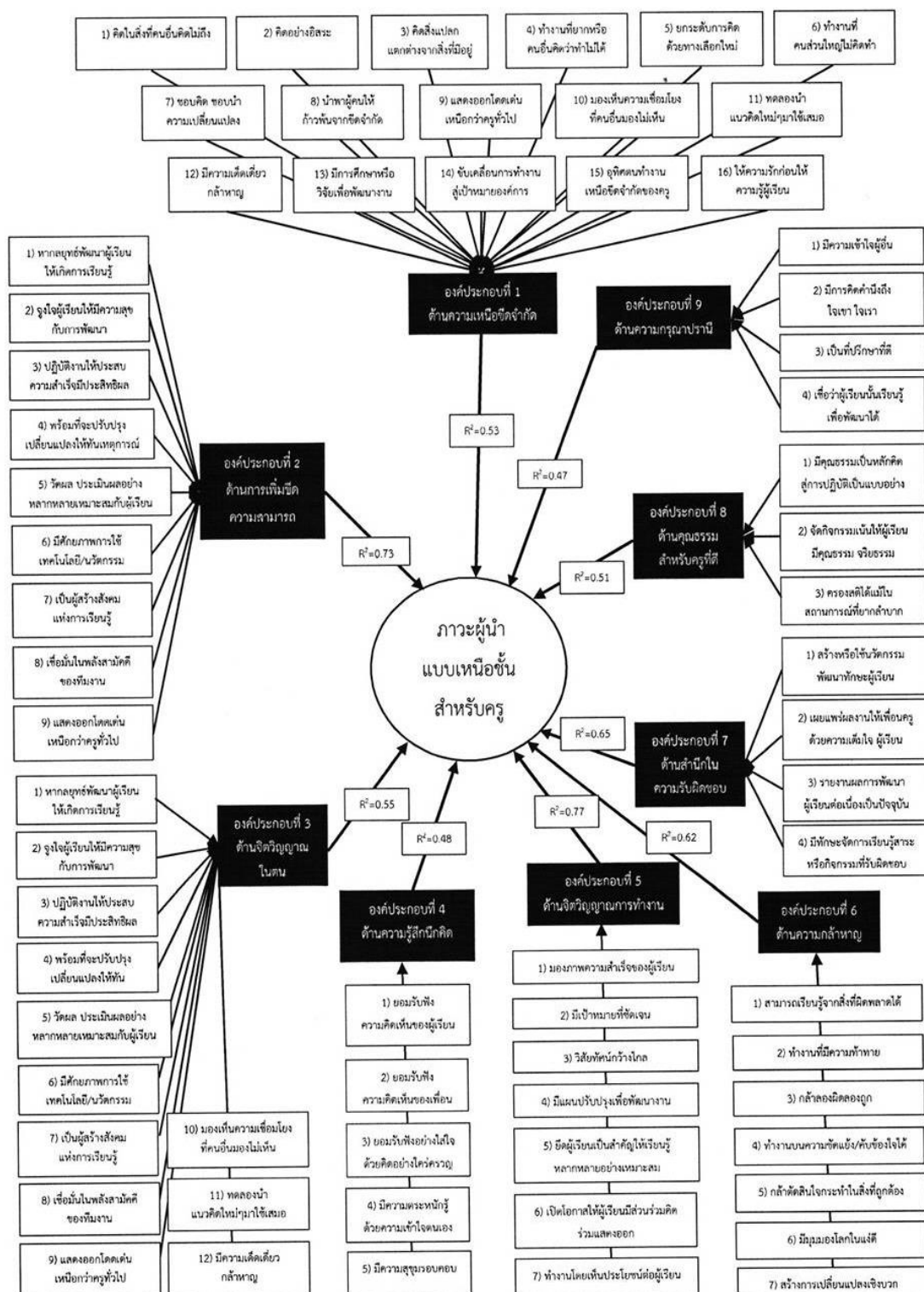
องค์ประกอบที่ 6 ด้านความกล้าหาญ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร คือ 1) สามารถเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาดได้ 2) ทำงานที่มีความท้าทาย 3) กล้าลองผิดลองถูก 4) ทำงานบนความขัดแย้งหรือคับข้องใจได้ 5) กล้าตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง 6) มีมุมมองโลกในแง่ดี และ 7) สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

องค์ประกอบที่ 7 ด้านสำนึกในความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) สร้างหรือใช้นวัตกรรมพัฒนาทักษะผู้เรียน 2) เผยแพร่ผลงานให้เพื่อนครูด้วยความเต็มใจ 3) รายงานผลการพัฒนาผู้เรียนต่อเนื่องเป็นปัจจุบันและ 4) มีทักษะจัดการเรียนรู้สาระหรือกิจกรรมที่รับผิดชอบ

องค์ประกอบที่ 8 ด้านคุณธรรมสำหรับครูที่ดี ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) มีคุณธรรมเป็นหลักคิดสู่การปฏิบัติเป็นแบบอย่าง 2) จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและ 3) ครองสติได้แม้ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก

องค์ประกอบที่ 9 ด้านความกรุณาปรานี ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) มีความเข้าใจผู้อื่น 2) มีการคิดคำนึงถึงใจเขา ใจเรา 3) เป็นที่ปรึกษาที่ดีและ 4) เชื่อว่าผู้เรียนนั้นเรียนรู้เพื่อพัฒนาได้

ซึ่งสามารถแสดงการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครูได้ด้วยภาพ ดังนี้



ภาพที่ 2 การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู

อภิปรายผล

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเหนือขีดจำกัด ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การศึกษาหรือวิจัยเพื่อพัฒนางาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตามบทบาทภารกิจของครูได้กำหนดให้งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Phusilp & Tangutairuang (2017) ที่ว่า การสร้างนวัตกรรมทางวิชาการเป็นองค์ประกอบที่ควรใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการด้วยการหาความรู้ใหม่ๆ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของ Sachukorn (2010) ที่ว่า การกระตุ้นให้บุคลากรเกิดสำนึกรับผิดชอบร่วมกันว่าการทำงานให้ก้าวหน้าจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพูดให้ผู้ฟังเกิดจิตสำนึกใหม่หรือเปลี่ยนจิตสำนึกที่มีอยู่เดิมนั้นไม่สามารถทำได้ทันทีทันใด แต่จะต้องปลูกฝังด้วยกระบวนการที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ มีสิ่งล่อใจจากความคิดนอกกรอบที่สร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจ ใช้ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ การผลักดันโดยตรงให้เกิดความคิดนอกกรอบที่สร้างสรรค์ ให้อิสระ เวลา และเสรีภาพทางความคิดและยกย่องในความสำเร็จที่เกิดจากความคิดนอกกรอบจะเป็นแรงบันดาลใจให้คิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเพิ่มขีดความสามารถ ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ จูงใจผู้เรียนให้มีความสุขกับการพัฒนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีทักษะและประสบการณ์ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการและใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Tasivatch (2009) ที่ว่า ขีดความสามารถเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่นำมาเป็นพื้นฐานจัดทำระบบหรือกำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การ เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายการดำเนินงานขององค์การและนำมาใช้ในการบริหารบุคลากรในองค์การให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Wibulpolprasert (2012) ที่ว่า ปัจเจกบุคคล นอกจากการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กำหนดได้แล้ว บุคคลจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจนและสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับแรงจูงใจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และขีดความสามารถ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านจิตวิญญาณในตน ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ เห็นคุณค่าของการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีบทบาทหน้าที่จัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนสร้างสังคมส่วนรวมและมีจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับแนวคิดของ Cardona (2000) ที่ว่า ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น เป็นความมุ่งมั่นหรือความรับผิดชอบต่อพันธสัญญา (Commitment) กับเพื่อนร่วมงานบนฐานความไว้วางใจส่วนบุคคล (Personal Trust) ด้วยแรงจูงใจแบบเหนือขีดจำกัด สร้างแรงจูงใจภายใน คือ การเรียนรู้ (Learning) ความท้าทาย (Challenge) ที่อยู่เหนือผลประโยชน์ส่วนตนเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมและผลดีหรือประโยชน์จะเกิดกับองค์กร (The Good of the Organization) และประชาชน (The Good of the People) ในการทำงานนั้นมิใช่จะทำเพียงสิ่งที่ผู้นำต้องการเท่านั้น แม้ผู้นำจะไม่ขอหรือสั่งการ ถ้าเขาเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เขาก็จะกระทำแม้สิ่งนั้นจะเป็นเรื่องที่ยากก็ตาม แสดงถึงพฤติกรรมที่รู้สึกเป็นเจ้าของ (Owner Ship)

องค์ประกอบที่ 4 ด้านความรู้สึกรู้สึก ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ยอมรับฟังอย่างใส่ใจด้วยคิดอย่างใคร่ครวญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)

เป็นการเรียนรู้แบบครบด้าน ผสมผสานหรือบูรณาการกับการเรียนรู้ด้านในของตนเอง มีอารมณ์เป็นปัจจัยหลักของการเรียนรู้ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้กับอารมณ์จึงมีความสัมพันธ์กัน เป็นกระบวนการค้นหาที่ทำให้เข้าใจความรู้สึกของตนเองและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Panich (2015: 22) ที่ว่า การสร้างผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุดได้ จุดเริ่มต้นจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำครู เพราะภาวะผู้นำครูจะส่งผลเชิงบวกต่อผู้เรียน ภาวะผู้นำครูสามารถเพิ่มพลังการทำงานของครูได้ ด้วยการทำงานร่วมกัน การอำนวยความสะดวกในการปรับปรุงโครงสร้างและเสริมพลังการปฏิบัติงาน นำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับครูจึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 ด้านจิตวิญญาณการทำงาน ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ เห็นคุณค่าของการมองภาพความสำเร็จของผู้เรียนชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในวิชาชีพครู บทบาทหน้าที่ของครูเป็นความคาดหวังของสังคม คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหลากหลายและซับซ้อน บทบาทครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นอกจากสาระวิชาหลักแล้วยังต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ Joseph & Amanda (2003: 213) ที่ว่า ครูต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ Phucharoen (2015) ที่ว่า ครูที่ดีต้องใส่ใจด้านการเรียนการสอนและการดูแลผู้เรียน มีการกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งอย่างชัดเจนและดำเนินการให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ ด้วยมีความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน มีความรักผู้เรียนและรักการสอน

องค์ประกอบที่ 6 ด้านความกล้าหาญ ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ทำงานบนความขัดแย้งหรือคับข้องใจได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิชาชีพครูนั้นเป็นการปฏิบัติงานเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงต้องสัมผัสกับนักคิด นักค้นคว้า นักวิชาการ นักบริหาร และผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Arjinsamajan (2016: 86-87) ที่ว่า คุณลักษณะทั่วไปของครู คือ มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ ด้วยสำนึกของความเป็นครู มีความรักและนับถือตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ของครูมีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและสร้างอิทธิพลต่อการพัฒนาการของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Kongteang (2016: 77) ที่ว่า การพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำและใช้ภาวะผู้นำเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน คือ 1) เปิดโอกาสให้ครูผู้นำได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา 2) เพิ่มศักยภาพด้านการเรียนการสอน โดยให้ครูได้ร่วมคิดร่วมปฏิบัติภารกิจแบบกัลยาณมิตร 3) การสร้างโอกาสและการประกาศเกียรติคุณ ความก้าวหน้าในวิชาชีพและรางวัลสำหรับครูที่มีภาวะผู้นำและ 4) การเป็นแบบอย่างของครูผู้นำแบบประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารแบบเปิด

องค์ประกอบที่ 7 ด้านสำนึกในความรับผิดชอบ ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ตระหนักถึงการเผยแพร่ผลงานให้เพื่อนครูด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของครูเป็นการแสวงหาเทคนิควิธีและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนา สอดคล้องกับธรรมะสำหรับครูของ Bhikkhu (1986) ที่ว่า ครูมีหน้าที่สร้างการอยู่รอดของสังคม โดยให้การศึกษาที่สมบูรณ์แก่ผู้เรียน ด้านความรู้ทางโลก การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญา การเรียนวิชาชีพเพื่อการอยู่รอดและการเรียนทางธรรมเพื่อให้

ใจอยู่รอด คือ พ้นจากการครอบงำของกิเลส จึงเป็นความท้าทายของครูที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบและความเปลี่ยนแปลงของ Sindhi & Shah (2013: 18) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Chookamnerd (2014: 235) ที่ว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทยเป็นรูปแบบของระบบที่คลี่คลายแบบเปิดที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมุ่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 บนฐานการปฏิบัติงานจริงร่วมกัน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Professional Learning Community: PLC)

องค์ประกอบที่ 8 ด้านคุณธรรมสำหรับครูที่ดี ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ จัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูต้องเป็นผู้มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของวิชาชีพสอดคล้องกับแนวคิดของ Sompongtham, Ananavee & Konchalad (2010) ที่ว่า การช่วยทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาครูให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเป็นครูมืออาชีพ คือ ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ บุคลิกภาพของความเป็นครู ภาวะผู้นำการพัฒนาการศึกษา และคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Payutto (2012: 573) ที่ว่า วิถีแห่งศรัทธาของครู คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง รู้จักพูดให้ได้ผล ทนต่อถ้อยคำสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Samuthai (2013) ที่ว่า การพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ความสามารถพื้นฐานทางจริยธรรม (Ethical Underpinning) ความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Knowledge) ความสามารถในการคิด (Thinking) การมีภาวะผู้นำ (Leadership) และความสามารถที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครู (Competency)

องค์ประกอบที่ 9 ด้านความกรุณาปรานี ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ มีความเข้าใจผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ประกอบวิชาชีพครูมีมาตรฐานวิชาชีพเป็นตัวกำหนดทั้งมาตรฐานความรู้ มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ และมาตรฐานการปฏิบัติตน เป็นบรรทัดฐานของผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยเฉพาะด้านจรรยาบรรณที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องรักเมตตาเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ศิษย์ (Government Gazette, 2013: 7) สอดคล้องกับแนวคิดของ Nilchaikowit & Janthasook (2016: 80) ที่ว่า ความรัก ความเมตตา ความกรุณาปรานี เป็นสิ่งที่มนุษย์เราสามารถรับรู้ได้ด้วยอายตนะต่างๆ และด้วยใจที่เปิดรับการสร้างบรรยากาศของความรัก ความเมตตา สอดคล้องกับแนวคิดของ Ananttrichai (2014: 204) ที่ว่า การสร้างบรรยากาศของความรัก ความเข้าใจเป็นทักษะสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจ การยอมรับบนฐานความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Mathewerawong (2014: 246) ที่ว่า ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล องค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำของครู ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การมีความพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เพื่อพัฒนาองค์ประกอบโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ แล้วนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองเป็นสำคัญ พบว่า วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาองค์ประกอบได้ดี ดังนั้นหน่วยงาน/องค์การทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควร

มีการกำหนดนโยบายที่สามารถนำวิธีการพัฒนาองค์ประกอบด้วยวิธีการนี้ไปใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบเรื่องอื่นๆ ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรทั้ง 67 ตัวแปรมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ถือว่าเป็นตัวแปรที่สามารถแสดงภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู จึงควรพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบไปใช้ทั้งหมด หรืออาจพัฒนาเริ่มต้นจากองค์ประกอบที่ 1 ด้านความเหนือชั้นจิตจำกัต์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีค่านำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเป็นอันดับแรก

3. สถานศึกษา หน่วยงาน/องค์การทางการศึกษา สถาบันผลิตครู สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการประเมิน การตรวจสอบการปฏิบัติงานของครู โดยนำตัวแปรที่จำเป็นไปใช้ในการประเมิน หรือตรวจสอบภาวะผู้นำสำหรับครูในเบื้องต้นแล้วจึงพัฒนาในลำดับต่อไป

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรนำตัวแปรขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกระบวนการวิจัย ไปประเมินภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู และนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 9 องค์ประกอบ และตัวแปร 67 ตัวแปร ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปจึงน่าจะมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นและเพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นต่อไป

6. องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นสำหรับครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 9 องค์ประกอบ และตัวแปร 67 ตัวแปร มีความสำคัญต่อภาวะผู้นำสำหรับครู ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรนำ องค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ และตัวแปร 67 ตัวแปรไปทดลองใช้สถานการณ์จริงในสถานศึกษา แล้วติดตามผลการนำองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ และตัวแปร 67 ตัวแปรไปใช้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

References

- กัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์. (2557). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล*. (วิทยานิพนธ์ระดับดุขุภีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจริญวิญญ์ สมพงษ์ธรรม การติ อนันต์นาวิ และคุณวุฒิ คนฉลาด. (2553). *การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2562)* (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). *ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21: เส้นชัยที่การศึกษาไทยยังไม่ถึง*. *วารสารครุศาสตร์*, 40(1), 260-267.

ชัชวาล ทัดศิวัช. (2552). คุณภาพการให้บริการภาครัฐ: ความหมาย การวัดและการประยุกต์ในระบบบริหาร ภาครัฐไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 7(10), 105-146.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2559). ความหมายของคำว่า “ครู” คุณลักษณะของเขาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ เรียนการสอนในสิ่งแวดล้อมโรงเรียน. *วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูวิทยาจารย์*, 115(6), 85-89.

ธนา นิลชัยโกวิทย์; และอดิสร จันทรสข. (2559). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: คู่มือ กระบวนการจิตตปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการการเรียนรู้ และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 32). สืบค้น 20 มิถุนายน 2559, จาก www.watnyanaves.net.

พุทธทาสภิกขุ. (2529). *ธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์ และธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิจัย มสธ สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 13(1), 17-37.

ยีน ภู่วรรณ. (2557). *ความท้าทาย ณ ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้: การศึกษาระบบ 4.0*. รายงานผลการ เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ขอบแดนใหม่แห่งการเรียนรู้: การศึกษา 4.0 (New Frontier of Learning: Education 4.0) ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพุธที่ 12 พฤศจิกายน 2557.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. (2557). *สร้างสุขด้วยสติในองค์กร*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

ฤตินันท์ สมุทรทัย. (2556). *การวิจัยนาร่องการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21* (รายงานผล การวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้น 18 มิถุนายน 2559, จาก <http://re-ed.onecapps.org/ReEDFile/sym 1513.pdf>.

ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *สาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐาน วิชาชีพ*. ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 156 ง, 12 พฤศจิกายน 2556.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). *รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียน ในประเทศไทย* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

วิจารณ์ พานิช. (2557). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ: บริษัทเอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2558). *ลักษณะครูที่ดีในประเทศเพื่อนบ้าน*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2559, จาก www.kruinter.com> show.
- ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย. (2557). *งานวิจัยแบบฉับ (งานวิจัยมุมมองที่หนึ่ง)*. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมศักดิ์ คงเพียง. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างสรรค์ความรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน. *วารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู วิทยาจารย์*, 115(6), 74-77.
- สมิต สัจฉกร. (2553). *การประยุกต์ใช้ความคิดนอกกรอบ*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2560, จาก www.Tpa.or.th>Upload> ContentFile541.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (ม.ป.ป.) *ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้น*. สืบค้น 16 กันยายน 2559, จาก <http://www.Suthep.crru.ac.th> > leadership39.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2558). *โมเดลประเทศไทย 4.0 ผลึกความคิด สุวิทย์ เมษินทรีย์*. สืบค้น 30 สิงหาคม 2559, จาก <http://thansettakij.com/2015/08/31/9309>.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ. (2555). *การพัฒนาขีดความสามารถ (คาปาซิตี ดีเวลลอปเม้นท์): แค่เพียงการฝึกอบรมเท่านั้นหรือ?*. สืบค้น 26 กันยายน 2560, จาก <https://www.gotoknow.org>>posts.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). (ร่าง) *กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Ackerman, R. & Mackenzie, S. V. (2006). Uncovering Teacher Leadership. *Journal of Educational Leadership*, 63(8), 66-70. Retrieved June 10, 2017, from <http://eric.ed.gov/?id=EJ745611>.
- Cardona, P. (2000). Transcendental Leadership. *Leadership & Organization Development Journal*, 21(4), 201-206.
- Chary, S. N. (2007). Transcendental Leadership. *International Journal of Business Research*, Published by International Academy of Business and Economic, 7(2). Retrieved August 6, 2016, from www.freepatentsonline.com/article/international-journal-Business-research/178900192.html.
- Danielson, C. (2006). *Teacher Leadership That Strengthens Professional Practice*. Retrieved July 25, 2017, from <https://eric.ed.gov/?id=ED509051>.
- Joseph, M. & Amanda, D. (2003). *Leadership Lesson from Comprehensive School Reforms*. Retrieved June 20, 2016, from <https://eric.ed.gov/?id=ED472617>.

- Sindhi, S. & Shah, A. (2013). *Changing Roles of Teachers in The Present Society*. Retrieved June 20, 2016, from [www.countercurrents.org > sindhi131013](http://www.countercurrents.org/sindhi131013).
- Tan, V. S. L. (2000). *Releasing Trapped Minds The Strategic Role of Managers in Improving Productivity in Organization*. Retrieved August 20, 2016, from <http://www.klsc.com/releasing-trapped-minds>.
- Vivekananda, S. V. (2011). *Self-Awareness and Leadership—an Exploratory Study* (Research report). Jawaharlal Nehru Technological University, Hyderabad. Retrieved November 2, 2016, from <http://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/19037>.
- World Economic Forum. (2014). *The Global Competitiveness Report 2014-2015*. Retrieved August 20, 2016, from www3.weforum.org.

Translated Thai References

- Ananttrichai, S. (2014). *My Style in Research (First Perspective in Research)*. Nakhon Pathom: Contemplative Educational Centre, Mahidol University. (in Thai)
- Arjinsamajarn, C. (2016). The Meaning of the Word "Teacher" His Attributes and the Factors that Influence the Learning and Teaching in the School Environment. *Journal of Teacher Professional Development*, 115(6), 85-89. (in Thai)
- Bhikkhu, B. (1986). *Theology for Teachers*. Bangkok: Office of the National Primary Education Commission. (in Thai)
- Chookamnerd, W. (2014). *A Model of a Professional Learning Community of Teachers toward 21st Century Learning of Schools in Thailand* (Doctoral dissertation). Pattani: Prince of Songkla University Pattani Campus. (in Thai)
- Government Gazette. (2013). *Teacher Professional Educational Manager Educational Administrators and Supervisors in Accordance with the Regulations of the Teachers Council*. Professional Standards. Book 130, Special Edition 156, November 12, 2013. (in Thai)
- Kongteang, S. (2016). Educational Administrators and Knowledge Creation for Learning Outcomes of Learners. *Journal of the teachers' Professional Development*, 115(6), 74-77. (in Thai)
- Maesincee, S. (2015). *Thailand 4.0*. Retrieved August 30, 2016, from <http://thansettakij.com/2015/08/31/9309>. (in Thai)

- Mathewerawong, K. (2014). *The Development of Teacher Leadership Indicators for World-Class Standard School*. (Doctor dissertation). Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Nilchaikowit, T. & Jantasoos, A. (2016). *The Art of Managing Change Process: A Handbook of Contemplative Processes* (2nd ed.). Nakhon Pathom: The Future of Leadership Faculty of Learning Science and Education, Thammasat University. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2016). *Draft National Educational Plan Framework 2017-2031*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Panich, V. (2014). *Teacher for Student to Flipped Classroom*. Bangkok: S.A. Printing Mass Products Co.,Ltd. (in Thai)
- Panich, V. (2015). *Transformative Learning*. Bangkok: S.A. Printing Mass Products Co., Ltd. (in Thai)
- Payutto, B.P. (2012). *Buddha-Dharma Extended Edition* (32th ed.). Retrieved June 20, 2016, from www.watnyanaves.net. (in Thai)
- Phucharoen, S. (2015). Great Teachers. Retrieved June 10, 2017, from www.kruinter.com>show. (in Thai)
- Phusilp, P. & Tangutairuang, T. (2017). Academic Leadership Model of Primary Demonstration School Administrators under Rajabhat Universities. *SDU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 13(1), 17-37. (in Thai)
- Pongsriwat, S. (nd). *Transcendental Leadership*. Retrieved September 16, 2016, from <http://www.Suthep.crru.ac.th>> leadership39. (in Thai)
- Poovarawan, Y. (2014). *Challenges of New Frontier in Learning: Education 4.0*. Learning Innovation Center Chulalongkorn University, November 12, 2014. (in Thai)
- Sachukorn, S. (2010). *Application of Ideas Outside of the Box*. Retrieved July 10, 2017, from www.Tpa.or.th> Upload> Content File 541. (in Thai)
- Samuthai, R. (2013). *The Pilot Study Development of Teachers Curriculum for the 21st Century*. (Research Report). Faculty of Education Chiang Mai University, Retrieved June 18, 2016, from <http://re-ed.onecapps.org/ReEDFile/sym1513.Pdf>. (in Thai)
- Sompongdam, C., Ananavi, P. & Konchalad, K. (2010). *Education Characteristics of Thai Teachers in the Next Decade (BE 2562)* (Research report). Chon Buri Education, Innovation Center, Educational Administration and Leadership, Faculty of Education, Burapha University. (in Thai)

- Tasivatch, C. (2009). Quality of Government Services: Meaning, Measurement and Application in Thai Governmental management. *Journal of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage*, 7(10), 105-146. (in Thai)
- Thongard, C. (2012). The 21st Century: The Finish Line at Thai Education. *Journal of Education*, 40(1), 260-267. (in Thai)
- Wibulpolprasert, S. (2012). *Capacity Development: Is Just a Training Only?* Retrieved September, 26 2017, from <https://www.gotoknow.org> posts. (in Thai)
- Wongpiromsarn, Y. (2014). *Mindfulness in Organizations*. Nonthaburi: Ministry of Public Health. (in Thai)

คณะผู้เขียน

นางจรรุวรรณ แก่นทรัพย์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110

e-mail: Jaruwon.gan@gmail.com

อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110

e-mail: ptheeraphab@gmail.com, theeraphab@swu.ac.th

อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110

e-mail: Apichat.song@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110